

ga obsodi, da ima škodo poverniti, kakor jo bota dva zvedena moža cenila. Al kako se je komisija začudila, ko pride na lanišče škodo cenit, pa vidi, da je lan lepši kot je pred bil, in pa čist vsega plevéla! Ovce so namreč le plevél mulile na polji, lanú pa, za kterega ne marajo, se niso dotaknile. (Allg. Z. f. d. Land- u. Forstw.)

(Sol — poterjen pomoček zoper predenico (Flachsseide, cuscuta). Kako silno zamori predenica včasih deteljša, je znano vsakemu gospodarju. Povedali smo že enkrat v „Novicah“, da ga ni boljšega pomočka zoper to poljsko pošast kakor je sol, — in vnovič beremo v „Landw. Z. f. Nord- u. Mitt. D.“, da sol gotovo pomaga. „Mesca augusta leta 1855 sem posolil na deteljši nemške detelje predenične kraje — pravi neki gospodar — in do danes (6. junija 1856) ni ne sledú tega škodljivega zeliša; ne deleč od mojega polja pa ga je že spet vse polno“.

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

Tukaj teče Donava od severja proti jugu. Po nji se pripelje popotnik doli od Dunaja. Večja kakor pri Dunaji se mu tukaj pokaže lepota po njenih bregovih. Preden jo parobrod prisope med mesti Budo in Pešt, ga srečajo trije prijazni otoki, gosto z zelenim drevjem obrašeni. Pervi in veči je sam v sredi Donave kakor da bi hotel popotnika opomniti: zdaj odpri oči in poglej, kako lepoto sem ti prihranil! Koj pod njim se spustí Donava na širokost, pa se razdelí tam, kjer bi bila naj širokeja, in objema dva prekrasna otočiča v obliči stare Bude. Donava gré med otočičoma in med staro Budo nekoliko v ovink, da je viditi kakor da bi bila plašno mesto spodila iz ravnine tje pod hribček, ki se ji na desni strani približa. Odtod se vleče mesto stare Bude po desnem bregu doli do Bude, ki se hitro naraša in celo dolino pod hribčikom zasipuje. Zdaj se na levi strani, kjer je Pešt, še ne vidi veliko drugega kot posamno stoječe hiše in fabrike. Ko se pa Donava pod otočičoma spet dobro stisne, se pa začnó odpirati razgledi, da okó samo ne vé kam bi pred pogledalo. Na desno se dviguje iz spodnjega mesta podolgast griček, na njem stoji terdnjava v Budi. Kolikor bolj se bliža hribček s terdnjavo, kolikor ožji je spodnje mesto po bregu, toliko bolj se kažejo na širokem levem bregu imenitne in postavne pohištva mesta Pešta. Ko pa se pogleda naravnost po Donavi, se pa vidi veličanski verigasti most, ki derží čez Donavo iz Bude v Pešt. Človek, ki zagleda prvič mesti Budo in Pešt, nima časa, da bi vse ogledal, kako se pohištva od vode gori spušajo v breg, kje jih ločijo vinogradi in senčnate pota od prijazne terdnjave; prehitro ga odnese parobrod, toda ga tamkej pri mostu na suho spustí, ako ga je volja tukaj ostati in obiskati kraje in ljudi.

Buda, moj sedež, stoji, kar je je terdnjave, na gričku nad Donavo, večidel mesta je pa raztreseno krog grička. Največ ga je proti Donavi, ki delí mesti Budo in Pešt in pa široko ravan od razložnih hribčikastih okrajn. Tukaj na bregovih tihega potoka se gledate mesti, tukaj skazujete svojo lepoto. Na našem kraju je mesto razkropljeno skoraj celo uro deleč doli od stare Bude noter do spodnjega hribčika „Blocksb erg“ imenovanega; na unem kraju, v Peštu, si pa hiše roke podajajo, njih postavni obrazi so obrnjeni sem na naš breg, na terdnjavo, in to vse zavolj mogočnega kupčijskega življenja, ki gré po Donavi gori in doli. Donava je žlahna žila, po nji se stekajo skupej pridelki večernih hribčikov in dolin in pa uni, ki jih je rodila široka juterna ravnina. Barke pa prevažujejo gori in doli tudi veliko pridelkov družih narodov. Doli iz terde Nemčije jo pripihajo parobrodi, odtod hodijo noter doli v černo morje in nosijo svoje blago na prodaj. Ladije, ki vihrajo s svo-

jimi banderi pred našimi očmi semtertje po Donavi, so se skazovale Turkom, Valahom, Slovanom, Ogrom in Nemcom, — ni čuda! da se vedó tako zalo sponašati! Al kakor deleč so bile, kakor mogočne se štejejo na vodi, ponižati se vendar le morajo in prikloniti se velikanu, našemu verigastemu mostu. Umetnost stavbina je postavila nas nad ladije, ktere se vozijo pod mostom. — Še ni 20 let, kar jim je pretergala Donava pot, ki je deržala po ladijah od brega do brega. Velike škode in silna potreba vedne zveze med Budo in Peštom je pripravila ljudi na misel, da bi si napravili terdneji most. — Zdaj ga imajo. Kakor da bi stala dva Goljata v Donavi, ki si roké podajata, molita dva dobro podstavljena stebra iz rezanega kamna svoje glavi kviško v zrak. Na ramah nosita verige (ketine) in na teh visi most, ki je širok kakor vélika cesta. Na sredi se vozi, postrani so pa ozke ulice za pešce, po enih hodimo tje, po drugih nazaj. Ko sem pervikrat čez most šel, sem se kaj čudil, ko mi je strežaj, ki je sedel na koncu mosta pri kupcu, svetinjo ponudil; nisem vedil: zakaj. Kar pravi moj tovarš: „Krajcar hoče za most“, dam mu ga, uni pa meni svetinjo. Ko jo dobim v roke, jo pogledam, in glej, kaj ti je na nji: celi most. „Zdaj si pa močan, sem si mislil, pa te tudi morajo v čisljih imeti, da ti celi most v roke dajo!“ Saj se vé, da je bila le prazna podoba na šibki svetinji, pa kaj se hočemo čuditi, če sem se veselil, da imam most v roki, ako je dosti takih ljudi bilo in jih bo, ki imajo vse svoje pametne in nespametne misli v eni umišljeni reči, ki še podobe nima. Iz teh misel me spravi tovarš, ki mi pravi: „no, ali si plačal Károna?“ Plačal sem ga, ali bo tudi za vselej, kakor je bilo nekđaj pri Gerkih za tistega, ki ni več Káronu iz unega sveta nazaj ušel? On pa pravi, da ne, da se svetinja oddaja in kupuje kolikorokrat kdo čez most gré. — Koj pred mostom na naši strani se začne griček v terdnjavo, pa je prekopan naravnost tje skozi kakor se pride čez most; ravno dokončujejo lepo uterjeno delo. Po prekopu se hodi pod hribčikom na bližnjico v tiste predmestja našega mesta, ki stojé notri zad za njim. Unkraj mesta pa derží naj lepša versta peštanskih hiš po bregu ob Donavi doli deleč dokler se vidi. (Dalje sledí.)

Zgodovinska povestica.

Kervava dolina.

Potovaje pred nekimi leti po Krasu pridem enega dne do sila sterme doline, ktera v globočini z raznim drevjem obrašena se ob kraji gole pečine proti visokemu hribu dviguje; le sama sterma steza pelje v strašno globino. Neki kmet, ki ga tû srečam, mi pové sledečo prigodbo: „Ko so v letu 1814 Francozi iz Krajnskega bežali, podeni od avstrijske armade, so je razdelili v majhne kerdela; domači brambovci so jim pogumno za petami bili. Neki oddelk francozke armade blizo 800 mož beží skozi Notrajnsko proti morji. Serčni mejači pa so jih neprenehoma podili, tako, da vsi trudni in lačni, da se je duša v njih lovila, se podajo h počitku v zaznamovano dolino. Cesarskim udan kmet to zapazi in urno mejačem zakotek razodene. Hrabri Horvatje obsedejo globino. Ravno se Francozi zarano na daljni beg napravljajo, ker začnó horvaške puške pokati in kmali scurkoma teče po dolini francozka kri. Od tistega časa pravijo dolini „kervava dolina“, in potoku, ki v nji izvira, „kervavi potok“.

Č—ki.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca se od železnic, po kterih se bo štajarska dežela sklenila na več strani, piše sledeče: Na tri strani moramo železnicam radostni klicati „dobro došle!“ ker bojo vezale našo blagoslovljeno deželo ne le s soseda mi našimi, temuč bojo deleč segle po svetu. Franc-Jožefova železnica nam bo odperla neizmerno bogate jutrove dežele, ktere imajo obilo pridelkov, ki jih mati

boljšati, takim naj se s posojilom pomaga, in naj se posojeni dnar terdno naloži, da po kakošni spremembi zgube in škode ne bo. Kdor pa na posodo jemlje in verniti ne misli, ali že lahko spozná, da mogoč ne bo: tak je tat in goljuf, ki se ga je treba varovati. Neumne posojila, kakoršne se včasih na kmetih godé, niso nobena dobrota, mar studenec so krivice, prave, hudega sovražtva, zgube nezaupljivosti med ljudmi. Poslom in nerazumnim ljudem, dnarce, ki so si jih pristradali, izpulijo včasih nezvestni hudobci, da jih porabijo in ne vernejo: to je vnebovpijoč greh, ki zasluži ostre kazni. Nepremišljeni ljudje radi dolgove delajo, dnarce zapravijo in dostikrat sebe, svoje in druge v strašno ubožstvo pokopljejo, se ob čast in veljavnost in ob vse veselje na svetu pripravijo, in pri tem upniku neusmiljenosti dolže, ki so zgolj sami svoje nesreče si krivi. Nekteri, posebno na kmetih, dnarje na obresti za blago posejajo, za vino (namoštники) za travnike itd., od katerih včasih ravno toliko prihodki na leto znesó, kolikor posojilo, da pride obrest sto od sto, ali pa še več: taki posojevalci so enaki pajkom, ki muhe lové, da jih izpijó, in sam meh pusté. Kteri ima kaj pameti, se tacih varuje, če se tudi Bog vé, kako hvallijo. Piščalika lepo poje, ko ptičar ptičke na limance lovi.

Pa menda v vsakem kraji je kak tiger, ki ljudi ujeda, ki ga še celó hodijo prosit. — Ravno taka je tudi pri beratiji: vednosti in uma je treba. Pa od teh reči razširno govoriti ne gré semkaj. „Um. km.“

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje.)

Mesto Pešt je lepše in bolj v redu zidano kot Buda. V prijaznem obliči mirne Donave se ogledujejo imenitne pohištva, in unkraj njih se razprostira mesto deleč tje po ravnem. Uzrok tega ni le večja premožnost ondašnjih prebivavcev, kupcev in umetnikov, temuč tudi povodne nesreče. Hiše so še pred zadnjo veliko povodnjo bile semtertje silo slabe. Povodinj jih je leta 1838 razmočila, da so se razvalile in se zgrudile na kup. Zasula je takrat marsiktera hiša tesne ulice ter je poravnala velike jame in neočejene groblje. Odslej so se pa naredile lepe pohištva, in posebno imenitnost si je pridobila čedna versta prek Donave doli po širokem bregu. Tukaj je lahko imeti lepe pohištva, ker vsak prostor nese svoj gotov dnar; posebno pa ptujci tukaj stanovanj iščejo, da bi kaj ložej več vidili od vedno živahnega življenja po Donavi in od lepe okolice unkraj Donave. Od tamkej se vidi celi breg naše strani in mesto, ki se z brega spod in zgor hribčika okoli ovija, vidita se pa tudi dva hribska grebena; eden na zgornji strani, drugi na spodnji, ki stojita pri Donavi kakor da bi Budi za stražo bila. Ni tedaj čuda, da so ravno tukaj izrastle naj lepše hiše v obliči mogočne Donave. Saj ni nikjer več življenja, nikjer kratkočasnejše; tukaj se vidi mogočni most, tukaj terdnjava Budi in lepi vinogradi zasajeni po omenjenih hribčikih vabijo ptujca na dobre vinca, da je židane volje; pod Budo nad Donavo na hribskem slemenu pa molčé derži terdnjava „Blocksberg“ perst nad ljudmi, češ, če ti vince presladko preveč žilice napne, se ti bo pa pušalo! — Na svetu pač ni nikjer nič sladkega, nikjer nič veselega in prijetnega, da bi ne bilo tudi kaj grenkega, žalostnega in neprijetnega vmes, kakor hitro človek poskusi svojo prosto voljo povzdigniti čez mero tistega djanja, ki ga družtvo od njega tirja. Ali pa ni v našem življenji sploh povsod tako? Ali pozná veselje tisti, kdor žalosti občutil ni? Kar zadelvja občutke našega serca, vse to nas vodi po sladkih in grenkih potih veselja in žalosti, — le barke, ki brez občutka vihrajo po Donavi sem ter tje so zmiraj veselega obraza, vedno imajo veliko ljudi, vedno veliko novega blaga in živo barvane bandera svojega naroda ali pa svoje družbe.

Tamkaj pred mostom stojita pod bregom dva turna s svojima banderoma in kliceta k sebi ptuje ladije, te jih ubogajo, se zbirajo ondi, vse živi in se giblje, vse je veselo, — in če se tam spet poprašamo, kaj da dela veselje, bomo spet dobili odgovor, da ladije ne, ampak človek. Ladije, ki bi jih človek ne gonil po vodi z močjo vodnih soparjev, bi kmali za navajene oči ne bile nič družega kot prazna igrača. Tukaj pa ni nič na miru, blago se meni z blagom, sreča z nesrečo in ljudi je, da vse gomazi, ker se tukaj na koncu mosta pretaka življenje iz unega mesta v tega in tudi nazaj.

Vernimo se nazaj na naš griček v terdnjavo; poglejmo z višave na okoli, da nam ostane v spominu pravi obraz tega kraja. Tje proti jutru unkraj Donave noter za Peštom se razširja na vse kraje široka ravná. K sreči pa leta raynina, kar se je vidi, ni tako neznano pusta kakor so sicer ogerske pustinje. Tako se imenujejo tukaj puste ravnine. — Slišim pa še stare posestnike, da dobro polnijo, ko je še veter pihal po goli sipi, po pešičnatih njivah in travnikih. Ko je postal kak vetroven vihar, je vzdignil sipe in pesek, pa ga je nanesel celó noter v mesto, kakor da bi bil sneg zamedel. Če je ravno na novo setev zadel, je dostikrat vso po polji razpihal! Od nekaj časa sem so se pa ljudje poprijeli umnega kmetijstva. Zasadili so drevje, posebno so veči posestniki dajali dobre izgledé. Mesto ima zdaj na severni strani majhen gojzdič „mestni gaj“ imenovan, proti jutru se vidijo semtertje po polji zasajeni gojzdiči in drugo večidel ob mejah v verstah zasajeno drevje. Odkar drevje tam raste, je tudi ruša terdneja; popred se pa ni mogla dobro prijeti, ker je imela sapa preveč moči do nje, zdaj pa jo drevje varuje. Koliko prijaznejše je tam, kjer je zelenje, kjer so drevesa in lesovi, kot pa po golih ravninah! Tam po žalostnih pustah, kjer dostikrat ni viditi družega kot od solnca osmojena trava, tam kjer se povsod noga vdira globoko v sipo, kjer ni na celi ravnini nobene visoke stvari, tam iše zapušeno oko svojih stvari in drevesa ali grička, da bi se tam na njem spočilo; — pa se pusta ravná odpira od neba do neba in solnce žuga požgati, kar še stoji. Nesrečnega se misli človek, ko pride iz hribčikastih in dolinčnatih krajev v take pušave, ki nimajo ne zelenega drevesa, ne grička, ne čiste vode. — Skoraj bi se ne vedil kam djati, — široko je vse, pa mu je vendar le tesno pri sercu; čuti, kot da bi ga kaj dušilo, pa sam ne vé kaj. Tesno mu je in glava je prazna kakor pusta okrajna. Kjer ni pravega natornega življenja, se duh ne more razvijati na vse kraje; in če pride iz prijetnih krajev v take pušave, mu manjka stvari, ki jih je vajen; misli se praznega, občutke ima, kakor da bi ga natora zapušala; ali se mu bo kdo čudil, ako si želí in želí nazaj med hribe!

Ob Donavi jemlje polje jutrove strani konec. Na večerni strani Donave se pa vzdigujejo hribčiki iz dolinic, ki so ostale nizke kot je nizko veliko polje. Dolina krog našega grička, krog terdnjave, ni kaj prida višje kot je ravná unkraj Donave. Kakor da bi bil gledal otok iz morja, stoji naš griček na bregu Donave, od vseh krajev obdan od spodnjega mesta, ki se po dolini krog njega vleče. Mesto, kar ga je pod gričkom, je pa tako nizko doli in tako blizo njega, da ga ni viditi iz terdnjave, če ne stopiš prav tikoma k ozidju; od dalj se pa vidi le nekaj Donave in lepa versta zalih pohištév v Peštu. Na večerne kraje se pa vlečejo hribčiki od zgornjega herbta nad staro Budo in od spodnjega Blocksberga tje noter proti Štajarskem. Versté se z dolinami in razložni gričiki se vzdigujejo iz napetih planin.

Koj za terdnjavo, ki stoji na Blocksberg-u ravno pri Donavi, se odpre nekaj višja dolina, pa se kmali spet vzdigne hrib „Schwabenberg“, ravno Donavi nasproti noter za našim mestom. Hrib ima precej dolg greben, ki derži proti večeru; na njem se vidijo tam, kjer se prvič enmalo poravná, lepe pohištva obdane od sadnega drevja in od bogatih vinogradov, ki se stegujejo noter doli do predmestij. Po herbtu tega hriba gredé se pride do okroglega kucla, ki

stori, da se vidi kakor da bi ta grič glavo imel. Temu kuclu pravijo „Johannisberg“. Obrašen je z listonosnim lesom, posebno s hrastovim in bukovim, in se ozira njegov verh na vse kraje čez druge hribčike. Odtod se vidi čez mesto Budo in čez terdnjavo tje v Pešt; pogled kaže kakor da bi ne bilo vode med mestoma, ampak da bi se terdnjava deržala hiš unkraj vode v Peštu. Na zgornji in spodnji strani našega gričika je viditi kakor da bi Pešt krog njega segal s svojimi predmestji. Nekaj višji, od piramide, ki stoji na hribu, se pa odpira Donava, vendar je le kakor da bi doli v koncu doline stalo le eno, na sredi visoko na krajih pa nizko, po ravnem razdeljeno mesto na obeh krajih belkastega potoka. Vidi se pa tudi na druge kraje, proti jugu, večerju in severju se razprostirajo od ondi lepe hribčaste okrajne, ki imajo le po malem vsedene doline. Vasi se unkraj ne vidi drugih kot Budakes tje proti Horvaškem, z lepim poljem, ki ga od vseh krajev lesovi obdajajo. — (Dalje sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Beršeca v Istri 14. novembra. — Časniki od vseh krajev se dozday, hvala Bogu, le vse dobro od ljubega krompirja navestovali in tudi pri nas se ni čulo od kakošne gnjilobe ali pokvare njegove; toda pred malo dnevi smo mogli s strahom slišati in viditi, da ta Božji dar je bil pri izkopanju zadnje dni preteklega mesca po nekem dežji čudo bolan najden. Vidi se nam, da ta nova nepričakovana prikazen pride le od predolgega zadržanja krompirja v zemlji, in po dežji je še več pritislila bolezen in gnjiloba; kateri so ga med šmarnimi mašami izkopali, se veselé zdravega in lepega sadeža. — Marún (kostanj) je že sedaj drag, ker ni bil preveč obrodil; domá je že po 4 krajcarje funt in še čez. Smokav, ako jih je tudi še zadosti bilo, se dobí funt po 8 do 10 krajcarjev, in Bog da bi jih bilo. Ako so te stvari na mestu, kodar rastejo, tako drage, koliko dražje morajo biti razposlane v ptuje daljne dežele? — Po vseh Svetih smo začeli vodko žgati, katero smo skorej že pozabili skoz tri leta, ker je nismo imeli iz česar delati; to leto pa vsak gleda, si je za dom kakošnih par bokalov nacediti, ker je res prav dobra kapljica, se vé da iz golih drop (Weintrester) brez vse druge zmesi.

Zima se nam zmiraj bolj približuje. 3. dan t. m. so se pokazale juliške planine proti Senju vse bele in drugi dan potem tudi naša dve glavna Učka, ktera nas je tudi danes na vse jutro z belim klobukom prijazno pozdravila in nas razveselila z nar lepšim vremenom in ugodnim solncem; potem pa je jelo deževati, da so spet polne naše kapnice (Cisternen), ktere so se nam bile v lepem vremenu te jeseni skoraj že posušile. — Tudi naš preko-morski bližnji sosed Cis, narvišji hrib čreskega otoka, je imel danes ravno belo odejo snežnega gosta, katero pa misli, kakor se vidi, kmali kmali odpraviti *), zakaj ni navajen takih malo znanih in neljubih prijatlov.

Radovedni smo silno in serca vseh so napete, ako bo poklon istriškega ljudstva vitezev in kupcov ob prihodu Njih Veličanstev v Terstu, za oslobodenje Istre od colne zaveze kaj veljal ali ne? Močno bi se poterte serca Istrijanov s to milostjo okrepcale brez dvombe! Dôba rzsodbe je blizo. Jak. Sajovec.

Iz Notrajskega. D—n. Kolika dobrota so dobre kantonske ceste, vé naj bolje tisti, kdor mora blago voziti ali pa tudi sam se voziti. Koliko manj nevarnosti je na dobri gladki cesti! Taka dobra cesta je v Ložkem kantonu ali v Loški okolici. Vsak se vesel čudi, ki po nji potuje. Tožuje pa toliko bolj voznik ali popotnik čez cesto Planinske okolice, ktera je kaj slaba od Lipsejna do Cerknice.

*) Sneg po otokih in blizo morja berž zgine, le na verhu Učke se enmalo delj časa pomudi.

Nar slabeja je pri Žerovnici, pri Grahovem, in pri Martinaku, tako, da kmali ne bo po nji voziti; čeva se že sedaj morajo zmešati temu, kdor se mora po taki cesti voziti. Vsak poprašuje: kako je to, da je tukaj taka slaba pot? Znano je tudi, da so na meji Loški in Planinski nov zidan most po prizadevanji Loškega kantonskega predstojnika naredili, kar je bilo jako jako potrebno. Imenovani most spada z eno polovico v Loško, z drugo polovico pa v Planinsko okolico; na Loški strani sta cesta in most popolnoma narejena, na Planinski strani je sicer most zidan, pa še ne posut, in ceste do mosta še ni, in se tedaj od Planinske strani do mosta ne more. Kaj bo, ko bode prvi leseni most kmali v vodo scepal; že zdaj je velika nevarnost z vozom čez-njiti, potem mora vsa voznja zaostati.

Da bi pač gospodje, katerim je skerb in oblast čez soseseke dana, to silno potrebo spoznali, in oestro ukazali, ako so soseseke prenečimerne!

Iz Tersta. „Triest. Zeit.“ popisuje nedalje svečanosti ondašnje ob nazočnosti Nju Veličanstev in imenuje javne naprave, ki sta jih obiskovala Cesar in Cesarica, pa obžaluje, da pripravljenim sjajnostim ni vreme ugodno bilo; silna burja je razrušila enega najlepših slavnih obokov, je overla mestno osvečavo in tudi k vodovodu pri sv. Križu ni bilo mogoče se peljati kakor je namenjeno bilo. Včeraj sta imela Cesar in Cesarica dalje v Benetke potovati, pa ne po morji, ampak po suhem.

Iz Celja smo prejeli (škoda, da preveč zakasneni) popis velikih slovesnost, s katerimi sta bila presv. Cesar in Cesarica 17. dan t. m. na poti po železnici v Ljubljano v Celji sprejeta. Dokler Celje stoji, ni bilo viditi takošnih sjajnost, kakor ta dan v okolici ti, kjer sta se slavna Gosta peljala. Sami Cesar so razodeli Svoje dopadajenje nad temi napravami. Sprejem Nju Veličanstev je bil povsod preserčen in poln živega veselja.

Novičar iz raznih krajev.

Malo imenitnega novega se je poslednje dni primerilo po svetu. Politično poljo ni rodilo nič posebnih zgodb, pa marsikaj starega se čedalje bolj razdera, novo pa se sklepa. Tako je vsaki dan očitnise, da edinost med francozko in angleško vlado čedalje bolj pojema, v tem pa se oživlja prijaznost med francozko in rusovsko vlado. Od druge strani pa terjate avstrijska in angleška vlada stanovitno, da se do pičice spolnijo pogodbe, pod katerimi je bil v Parizu mir sklenjen. — Iz Kotora se za gotovo sliši, da je vlada turška želje kneza črnogorskega zastran Černogore pod klop (ad acta) vergla in da se hoče v to obravnavo še le tadaj spustiti, kadar bote Moldava in Valahija v redu. — Bere se, da kmali po povratbi kralja gerškega v svojo deželo bo angleško-francozka armada zapustila Gerško, katero še zmiraj gospoduje ptuja sila. — Francozka vlada želi, naj se razpor: čigava ima biti knežija Neuenburška, ali švajcarska ali pruska? dožene s tem, da vsak prebivavec namesto prisege reče: ali hoče biti pod švajcarsko ali prusko vlado, in po večini glasov naj se potem pravda sklene. Pruska vlada pa nek s tem nasvetom ni zadovoljna. — V carigradskem predmestji Pera je unidan pogorelo okoli 700 hiš, da je več kot 1000 družin brez stanovanja. Pa to je že kaj navadnega, da turških lesenih bajt pokončá vsak požar na sto in sto. — Na Poljskem je že volkov, da je strah; unidan je blizo vasi Šimanov zgrabil volk nekega 6 let starega fanta in ga vlekel v bližnji gojzd; čeravno je bila cela vas berž pokoncu in je hitela za njim, so vendar še le čez nekaj ur našli edine kosti nesrečnega otroka.

Današnjemu listu je pridjana 3. pôla „Občne povestnice“.

malega kmeta pa ni; za-nj je bolj domača ovca, pa še ta se mu bo le takrat splačala, kadar živi v kaki soseski, kjer je toliko ovčjih spašnikov, da si vsi sosedje skupaj zamorejo deržati občinskega ovčarja. V takih okoljšinah gré potem posamnemu malemu gospodarju le ta skerb, da tisto malo ovác, ki si jih je obderžal čez zimo, preskerbí z dostojno klajo in soljó, in da čedno derží hlev, ako si želi močnih in zdravih jagnjet izrediti. Pa tudi pri ovcah mora gospodar na to misliti, da ima dovelj klaje. Kakor je pri govedih za 100 funtov žive teže 3 funte sená ali senene vrednosti na dan potreba, ravno toliko se je rajta za ovce; — če tedaj rečemo, da ena ovca vaga 60 do 70 funtov, ji je tedaj 2 funta sená na dan treba ali pa kakošne druge klaje, ktera senó namestuje, ktera pa mora biti suha in da dobro redí, ne pa mehka in slaba, sicer se ne bo odkrižal boleznim, ktere se le prerade utepajo v ovčjo čedo, in zoper ktere sol in grenke korenine, kakor encijan, kalmež in enake naj več premorejo. Bolje pa je še vselej bolezen odverniti kakor že pričujočo ozdravljati — pa morebiti ne ozdraviti. (Dalje sledí.)

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje.)

Okroglast hrib sedi na večerni strani kakor da bi hotel v dolino. pa se je skesal in podaja svoj herbet drugemu hribčiku, ki ravno na večerni strani Bude sega čez prijazno dolino; pa tudi on je omagal in se vsedel v dolino, ktero je nekoliko proti večerni strani zanesel. Unkraj doline so hribčiki, ki se deržé herbta nad staro Budo.

Zdaj imamo celo dolino za terdnjavo v Budi, kakor ji hribčiki delajo meje. — Prijazna, široka dolina se razteguje od predmestij tje proti večeru do zadnjega hriba, ki smo ga na koncu doline obiskali. Vsa dolina je skoraj brez razločka en vinograd. Hribčiki, ki se vzdigujejo iz nje, so spodaj lepo obdelani z vinogradi, na verhu so pa višji ostali z lesom obraščeni, in to jim daje kaj prijazno podobo, posebno če si še mislimo lepe bele hiše, razdeljene tam po dobrih gori do večih lesov.

Precej velika je ta dolina, pa nima nobene tekoče vode. Kako čudno se mi je to zdelo, ko na vprašanje: ali ne teče tukaj nobena voda? zvé, da nobena. — Lepe planjave, prijazne dobrave in senčnate senožeti so lepota tega kraja; lesovi in vinogradi, hribčiki in zložne doline spremljajo prijatla natore. Kakor pa je prijeten kraj, vendar le nekaj pogreša okó, ki je bilo vajeno mogočne natore z vsakterimi njenimi darovi. Ne le gojzdi in dobrave, ne le grički in dolinice delajo kraje prijazne, ampak posebno živa in bistra podoba vodá, — in teh pogreša okó. Kak razloček je med hribom, ki nima nobene grape, in pa med njim, ki mu za vsakim sedlom voda po skalovji igra! Kaj je dolina brez potoka proti uni, po kateri se stekajo čiste vode med njivami in travniki! Tukaj, kjer ni ne grape, ne potoka, se dozdeva, kakor da bi bila zaostala žlahna žila naše zemlje, ktera vse oživlja. Res je, da zelenjad po dobrih gori kakor po lesovih precej potrebne vlage ohranjuje; al kje se hočejo delati vodni soparji, ki zemljo napajajo, kadar pride vročina in pa suša ž njo? — kje se bo napila živina zdrave vode, kje bo človek ugasil žejo s čversto studenčnico? Ljudjé imajo sicer tukaj svoje kapnice ali mlakuže, pa te malokje točijo čisto vodo; povsod je mlakuža podobna apnéni vodi po barvi in po okusu.

Pustimo kreg zoper natoro, da ni obdarila vseh okrajn z enako ljubeznijo. Tam v srečnih krajih, kjer se bolj čokastih hribov deržé manjši hribčiki, tam izvirajo studenčnice, tam je grap in vodá, da se jih komaj ogibljejo, pa ljudjé ne vedó ceniti njih velike imenitnosti, ne njih neizrekljive dobrote. Kar pa tukaj vode primanjkuje, si je človeška de-

lavnost z obdelovanjem vinogradov pridobila. Veliko vina se prideluje po goricah krog Bude. Kdor ima kaj evenka pod pavcom, mu ni treba ne žeje terpeti, ne mlakuže piti. Bele in černe vina slovó po svetu pod imenom „budanskih vin“. Res je, da se po vinu vname serce, da vino hitreje veselje zbudi, — toda čverste studenčnice hribovskih krajev, bistrih vodá senčnatih virov vendar človek pri vsi vinski sladkosti pozabiti ne more.

Čeravno pogrešamo tukaj živih vodá, je vendar ta dolina pod Ivanovo goro naj lepša v celi okolici. Prijazen je pogled iz terdnjave proti jutru tje čez Donavo in čez Pešt, — lepo se žarita ob sončnem izhodu hribovska herbta, ki deržita na obéh stranéh naše Bude k Donavi, — polna je življenja tihotekoča Donava. Dozorilo je gojzde na vinskih tertah, in zdaj se že rumené terté krog verhov, spodaj so pa še temno-zelene; tudi verh hribov že listje gojzdom postelja; slovó že jemlje od drevja, pozna jesen ga sili na zemljo, toda še je lepo viditi čversto dopolnjeno rast; vesel ga je popotnik, vesel rokodelec. In tega veselja se udeležuje tudi ptujec; tudi njegove oči se veselé lepih rodovitnih hribčikov in dolinic, posebno pa rumenkastih tert, ki nam pričajo, da so nam ljudjé dosti dobrega vina pripravili. — Mene, pa vleče menda koli še kaj družega tje po ti dolini, ki jo imam tako rad. Pač se ozira okó tje proti večeru in rado bi odkrilo, kar me veže na te prijetne večerne kraje, — al hribi so prenevošljivi! Do sem pa ne dalje me pusté večerni mejniki, in ko jih prašam: zakaj se tako terdovratno ustavljajo mojim očém? pa ne vedó kaj reči; vendar le se mi zdí, kakor da bi me molcé nagovarjali: „zdaj si tukaj; vživaj kar ti tukaj ponuja natora in upaj in veseli se, da boš še vidil tisto preljubo zemljo, ki je deleč za nami“.

Želja viditi hribovske kraje, me je večkrat speljala na bližnje in na dalnje hribe. Dolgo smo hodili med vertovi, med njivami in vinogradi pa med hišami, ki se lepó iz drevja belé. Ko pa pridem gori na najvišje hribe, se je želja sicer spolnila, da sem vidil pod seboj dolino pa Budo in Pešt. Toda še ni bila prva spolnjena, se je unela že druga želja, viditi tudi tje čez višnjevi hribški rob, kamor okó še ni seglo. — Ako se človeku spolnijo vse želje, mu gotovo saj še ena v sladkem upanji odpira druge nove poti. Tje po svetu deleč deleč ga vleče dolžnost, po svetu se pa tudi želi; vidil bi rad, bi rad skusil vse in živel povsod, bi rad zvedil kar je nekaj bilo tukaj in kar bo, — ali če je še toliko dosegel, vendar le želje njegove še niso ugasnile, ni dosti novih krajev; iz dežele v deželo ga pelje spomin, spremljuje ga sladko upanje in sladke sanje gredó ž njim čez hribe in doline, kamor ne vidi nobeno okó. In kjer ni dosti spomina na zemlji, se obračajo želje in upanje tje na nebo in unkraj neba, kjer vodi Božja modrost svetove kakor nas in našo zemljo.

Kraje poznamo, — sedaj obišímo še ljudí. Ob teržnih dnéh narajmamo na tergu ljudí mnogoverstnih narodov: tam prodaja Slovan, Ilirec ali pa Slovak, tukaj Madžar, tam spet Nemeec. Saj bi se bilo tudi čuditi, da bi tukaj ne bilo Slovana, kolikor smo jih vidili prek Donave doli proti Peštu, ko so delali po polji okrog železne ceste. Slovakov je precej v Peštu, imajo skoraj celo veliko predmestje „Josefstadt“ pod seboj; Ilirci se pa Bude deržé, in tukaj se šteje „Razenstadt“ za njih predmestje. Sicer je Buda bolj nemško, Pešt pa bolj ogersko mesto. — Kakor cvetlice po dobrih gori, so tukaj pomešani narodi. Marsiktere cvetlice, ki lepšajo zdaj verte po naših krajih, so bile nekaj domá v Azii, druge pa so domače ljubice našega kraja. Tudi ogerski ali madžarski narod je slovanski domači ptuja cvetlica človeškega debla. Kakor so krepke postave in živega djanja, vendar ti samopravni, ponosni sinovi sirove azijatiške natore niso nič opravili zoper slovanski jezik. Povsod so se jim omikovali, in vedno jim je bilo zemlje preveč, da so se celó jele naselitve iz Nemškega, pa še je jim ostaja. Kakor povodinj jih zaliva od začetka njih

evropejskega življenja slovanski narod in ž njim vred jih zadreguje tudi nemški od časov njih naselitve. Noter do serca ogerske dežele segate dve slovanske veji: Slovaki od severa doli, Ilirci ali Serbi pa od juga gori; noter do tje pa sega tudi nemški narod. Iz Bude v Pešt si podavajo južni in severni Slovani rokó, in zraven njih se poganjajo Nemci, kakor da bi mogli prekositi Madžare. (Dalje sl.)

Novičar iz raznih krajev.

Silna burja, ki je razsajala perve dni ob dohodu Nju Veličanstev v Terst, je potihnila v nedeljo tako, da je bilo mogoče slavnima Gostoma na čast mesto, luko in okolične humce razsvetliti; po popisu „Triest. Zeit.“ je bila osvečava prekrasna. Ker je bilo vreme ugodno, so se peljali Cesar s Cesarico v pondeljk po morji na vojni ladii „Lizabeti“ v Muje, kjer je bila ces. fregata „Adria“ pervikrat v morje spuščena; na ladii ti so sprejeli Cesar deputacijo Istersko. Iz Gorice so prišli knez in nadškof goriški dr. Gollmayer se poklonit Nju Veličanstvom. V torek zjutraj sta preslavna Gosta na ladii „Lizabeti“ odrinila v Benetke, v katerih sta slovesno sprejeta in dospela ob polištirih popoldne, kjer bota več časa ostala. — Dunajska kmetijska družba dela že velike priprave za razstavo kmetijskih pridelkov in izdelkov, ktera ima biti prihodnje leto mesca maja na Dunaji in obseči vse dežele avstrijskega cesarstva. Domo-ljubje veléva tudi našim kmetovavcem po slovenskih deželah, da pošljejo, kakor smo v „Novicah“ že obsirno govorili, svojih lepših pridelkov kaj v razstavo, da se bo tudi njih imé s pohvalo imenovalo ali da jih doletí celó kakošna svetinja. — 22. dan t. m. je nagloma umerl v Pragi iz deržavnega zbora na Dunaji leta 1848 kot njega predsednik občeznani gosp. dr. Strohbach, 23. dan t. m. pa na Dunaji visokoučeni baron Hammer-Purgstall, kateri je Evropi odperl zgodovino in pesništvo jutrovih dežel; bil je po rodu Štajare, rojen v Gradcu leta 1774. — Ban horvaški grof Jelačić je za pljučno boleznijo nevarno zbolel, pa po poslednjih zagrebških novinah mu je že nekoliko odleglo. — Pretekle dni so bili, kakor se v časnikih bere, viharji grozno sili po večjem delu srednje in severne Evrope; čuden prikazek je bil tudi ta, da je po nekterih krajih zlo sneg šel, ob enem pa se bliskalo in treskalo. — Že dolgo se mota klopčič o turško-rusovskih zadevah, pa se menda bolj zametuje kot razmotuje. Pred malo dnevi za turškega ministra unanjih oprav izvoljeni Ali paša je že spet odstopil od svoje službe; zadrege, v ktere je prišel, ker je od ene strani tišal va-nj francozki, od druge pa angležki poslanec, so ga napravile, da se je odpovedal svoji službi; z njegovim odstopom se je sicer v Carigradu obernal stan angležke in avstrijske vlade gotovo na bolje, — al če francozka vlada ostane pri svoji termi, bo razcep med francozko in angležko vlado čedalje huji. Kar pa se tiče vseh teh razpertij, ne bo menda pred pravde konec, preden se ne snide v Londonu deržavni angležki zbor, kar pa se bo zgodilo še le v sredi mesca januarja prihodnjega leta. — Če je res, kar se časniku „Presse Belge“ iz Pariza telegrafira, je knez Goršakov razposlal rusovskim poročnikom pismo polno spravnega in zmernega duha, — al rusovska vlada se ne odpové pravici do Bolgrada in terja, da se še enkrat snide zbor; kar bo ta sklenil, temu se hoče udati. — Rusovskega vélikega kneza Konstantina pričakujejo v Pariz, kjer nek za-nj že pripravljajo palačo Elysésko; čez Marsiljo in Toulon hoče iti v Nico k svoji materi cesarici. — Na Španjskem se pripravljajo čisto nove reči. Ustavni vladi sovražna stranka absolutistov si prizadeva na vso moč, da bi se kraljica odpovedala vladii in jo izročila svoji najstarji hčeri, ki je sedaj 5 let stara; ta princesnja pa naj se zaročí z princom Karolom, ki je 9 let star vnuk Don Karlosa, kateri je iz odstavljenega španj-

ske kraljeve rodbine, pa še zmiraj misli pravico imeti do prestola španjskega. Po tem načinu mislite obé kraljeve hiši po kervi se stopiti in tako rodbino napraviti, ki bo obema strankama všeč. Dokler pa maloletna otroka ne dorasteta, naj vlada namestno vladarstvo. To namestno vladarstvo naj bi bilo sestavljeno iz več svetovavcov, med kterimi se imenuje kralj Frančišk, mož sedanje kraljice Izabele in pa princ Don Juan, oče prihodnjega, sedaj še maloletnega kralja. Kraljica se še zlo brani tem nameram. — Pravijo, da ključ za zastavico: zakaj da Angleži take pisano gledajo Ruse, je iskati v Azii, kjer se Rusi Angležem terdo za petami.

Slovenske národne pesme po Varaždinski okolici in po bližnjem Štajerskem.

Nabral M. Kračmanov *).

1. Jankičeva draga pošla je za drugega **).

Išel mi je Jankič dalako na senjem,
Prodal je konjiča, kupil je divojku,
Ju je peljal dimo svoji stari majki:
To je vaša sneha, vaša prava sneha,
Vi si ju hranite, još lepše vučite,
Ja pa moram iti cara doslužiti;
Ako mene ne bu tri leta na punom,
Tri leta na punom, jeden teden više,
Onda pojdi, draga, draga za drugoga.—
Tri leta su prešla, jeden teden više,
Tri leta na punom, jeden teden više,
Pa je prešla njegva draga za drugoga.
Jankiču se senja, senja zesenjala,
Da je prešla njegva draga za drugoga.
Jankič je turoben, Jankič je žalosten,
Pitala ga njegva, njegva ta carica:
Kaj je tebi, Jankič, kaj si tak turoben?
Senja mi se senja, senja zesenjala,
Da je prešla moja draga za drugoga.
Idi, idi, Jankič, vu pisane štale,
Pa si ti obsedlaj svoga vranca konja,
Pa si jaši dimo svoji stari majki.
Dober večer, majka, moja stara majka,
Jeli bi vi dali siromaku stana?
Nemrem nemrem dati siromaku stana,
Kajti imam punu, punu hižu svatov.
Išel je je Jankič k staroj starešini:
Jeli bi vi dali siromaku stana?
Morem morem dati siromaku stana,
Jankiča v hižicu, konjiča v štalicu,
Jankiču pečenke, konjiču večerke
Jankiču žganice, konjiču vodice. —

*) Večidel teh pesem sem dobil od žensk, ki so koruzo obirale, ker takrat navadno popevajo. Zapisal sem jih, kar je bilo moč, po besedah in po izgovarjanji. Ker pa niso vse pevke iz enega kraja doma, se vé, da se nekatere različnosti primerijo. Zato tudi ne more biti pisava vsa enaka. *Lj* in pa *nj* se večidel ne izgovarjajo po pravilu, *lj* je kakor číst *l*, na priliko pole, vola; *nj* se izgovarja ali kakor sam *n*, na pr. kon, nega; ali pa se po dolenski izpušča, na pr. koj, jega, namesto konj, njega. Kjer mora po pravilih stati v slovenskem *o*, — v serbskem pa *u*, se sliši v nekterih krajih sam *u*, v drugih sam *o*, v spet drugih pa mešajo: roka in ruka, ruku in roko, ali pa tudi ruko. Druge malenkosti bo vsak sam lahko zapazil. Tudi je viditi, da nekterih pesem nekaj manjka.

***) Vsaka versta se po dvakrat poje,

Pogovori vredništva.

Gosp. J. K. v P.: Da je za vrat tako dolgo privezana posterv, dokler je smerdeti začela, zoper terdovratno očesno bolezen dvakrat pomagala, in da mizarski lim celi rane — utegne biti. Al boleznii so sila različne, in nevarno je priporočati kaj, da bi se rabilo vselej. Taka je tudi s tistim nam dobro znanim „englischen Wunderbalsam“, ki utegne včasih pomagati v rokah zdravnik, kateri razločuje boleznii. Ker pa se „Novice“ bojé, da bi kakošna svetovana stvar se napak ne rabila, se ogibljejo vsem takim priporočilom in zatega voljo vémo, da ste z nami edinih misel, da denemo gosp. J. A. pismo „ad acta“.

Brusni kamni se ne smejo močiti, ampak na suhem se morajo šivanke brusiti, na mokrem bi zarijevale. Ker se tedaj na suhih kamnih šivanke brusijo, se od kamnov grozno praši; težek prah delavcom na pljučah škoduje. Umen fabrikant je, ta nadležni prah odpraviti, takole napravil: na vodi zraven brusa je napravil meh, kateri vès prah od delavca opihuje; vsi drugi fabrikanti mu za to umno znanjbo hvalo vedó.

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje.)

Kakošno mora biti tukaj življenje med trojnimi narodi? Silo mično bi bilo natanko ogledati dela, ki izvirajo iz njih raznega vlastja, pa smo še prekratek čas skupaj, da bi se že tako natanke poznali. Toliko se pa koj pozná, da slovanska naroda nista terpela toliko na svojem vlastji kot nemški. Živeti z mogočnim ljudstvom, čigar je tako rekoč dežela, pa ostati zvest vlastju svojega naroda: to je znamenje terdnega in krepkega narodnega življenja. In to se zamore brez napetnosti od Slovanov na Ogerskem reči.

Kar je tukaj Slovanov v Josefstadt-u in v Raznerstadt-u, ne govore le samo materni jezik, temuč govore večidel vse tri: slovanskega domá in med svojimi ljudmi, madžarskega in nemškega pa med drugim ljudstvom. Nemci v Budi se jim čudijo, rekoč: „tam v Josefstadt-u pa že otroci govore tri jezike“. Ogri tudi lomijo nemškega, razumejo nekaj slovanskega kakor Nemci, ravno toliko, da morejo s Slovanom kupčevati. Oger gospodari tukaj s svojim bogastvom in ljubeznijo za domovino, Nemeč s kupčijo po vodi in po naselitvah, Slovan pa povsod po svojem med Nemci in Madžari, ker se vé lotiti vsakterih opravil; njega bistroumna glava mu pomaga brez poduka, da lahko izhaja med tem in unim narodom, da se pošteno živi in da zvesto ohranjuje svoje vlastje. Ko bi Slovani ne ohranili serčne ljubezni do svoje domovine, do svojega naroda, oj! kadaj bi bili že zgubili svojo narodnost in svoj jezik, ker so že tolikanj stisk prestali, odkar živé tukaj. Dolgo dolgo časa so bile zanemarjene njih narodne pravice, da bi se po svoji šegi omikovali v svojem jeziku in po svojem duhu; saj Slovani v Josefstadt-u do leta 1848 niso imeli nikamur svojih otrok v šolo pošiljati.

Kar se tiče tukajšnega družnega življenja, imajo po deželi in po mestih zberališča za kratkočasne večere. V Peštu je dvoje gledišč, v enem igrajo Madžari, v drugem pa Nemci, pa imajo Nemci pozimi tudi v Budi svoje posebno gledišče, toda precej zapušeno je; v Peštu je pa že imenitnejši, ker še ptuji sloveči igravci dohajajo tje, iz Dunaja sem, iz Draždane ali Berlina itd. Tukaj se očitno vidijo, kaj so razložki narodovnosti. Vsak v svoje gledišče tiši in če pride Madžar gledat kakega bolj imenitnega igravca v nemško gledišče, rad skazuje po mnogih potih svojo nejevoljnost, v tem ko Nemci svojemu dragemu igravcu na čast veseli ploskajo. Od ogerskega gledišča še ne vé m nič povedati; hvalijo se posebno s svojimi spevoigrami. Ako so pa viže tako sladke kakor v nedeljah pri šolarški maši, mé ne mika jih slišati. Kakor da bi po kamniti grapi derva pahal, se zaletje in prekrehuje, da človeka za ušesa skerbi. K sreči pa nam le ob nedeljah ušesa nadležjejo s svojo sladkostjo; ob delavnikih jo pa šolarji samí kaj ljubo pojó, posebno kadar se dobro poprimejo tenki glasovi spodnjih šol. Kakor da bi veter napenjal šumeče valove, se vzdiguje množica čverstih glasov, in iz vsakterih glasov ti viža polna doní po cerkvi, pa se spet poseda in jenjuje, da ti glasovi morajo zadeti tvoje serce, naj ima strune napete ali pa ne.

Od drugega družnega življenja, kakor so ga vajeni sorodni ljudje po večjih mestih, pa tukaj ne pride dosti na dan. Kjer se shajajo Nemci, tje ne hodijo Madžari, pa jih

vendar toliko pohaja tje in sem, da nimajo ne Nemci ne Madžari ne Slovani pravega svojega zbirališča. Da bi bil povsod prostor za veselje enega kot drugega naroda kakor je, na priliko, na Dunaji, tega tukaj manjka; narod narodu kmali veselje grení. (Dalje sledí.)

Jezikoslovne drobtinčice.

Liburnske prislovice in besede.

Mladih ne sadi, mertvih ne budi.

Kemu pomanjka, ima mnogo misal, a ki vzeme, samu jednu (namreč skriti).

Ki je nič doma, je i od domi.

Ki da terbuh, da i kruh. (Gibt Gott das Hasel, so gibt er auch das Grasel).

Ki prodava, mu je jedno oko dosti; a ki kupuje, treba, da ima dva.

Kada se odtače, ga pije ki priskače.

S kim sam se rugala, s tim sam se dičila (umožila).

Da bi se oči bojale kako ruke, nebi se delo nikdar spravilo.

Bolje prazan dvor, nego vrag (nesreča) v njemu.

Kada je lepo vreme, vzemi plašč; kada je daž, znaš ča delaj.

Magla sv. Vida i turska vojska vse vzame.

Bog vas zla očuvaj! (Behüt' euch Gott!)

Pamet svét uživa.

Sladko je meso polhovo, ali je kerhko drevó bukovo (i dobro je pogibelno).

Dugo kako gladno leto.

Prodati za mertvo (brez moči odkupiti).

Zemlja na mok (morastig gelegener Boden).

Zemlja na proced (durchschiessig gelegener Boden).

Bačva pahne (das Fass hat einen üblen Geruch).

Liburnske mestne prislovice.

Na Volosko po gospodsko.

V Iku kade ribe riču. (Ričem, rikati, sich regen, v veli vrulji).

V Lovran po kostanj. (Onde je mnogo marúna).

V Mošćenice po koščice. (Oljčne peščice; onde mnogo oljke raste).

Besede.

Svèn (od svinuti), Gliedverrenkung, — podanek, Baumstock, — zamák, Winkelgegend, — odtok, odtóčeno vino, — uhko, feucht, uhko seno, — balog, Kuhfladen, — onoditi, krajuski ongaviti, tudi tanečiti, taneki = ongav, — poderki, abgetragene Kleider, — razmet, Repartition.

Povedala je že „l'Istria“ in za njo „Zora Dalmatinska“ leta 1846, stran 147., da je isterski vlaški jezik, kakor ga sami in drugi Istrani, pa nikdar čiški, imenujejo, preobernal mnoge (romanske) korenske n in l v r, na priliko: un vlaški ur, vin = vir, pan = pere, lui = ru, la = ra, basilica = basirika itd.

Govoril sem pred nekimi leti z nekim starim Zejancem zavolj vlaškega jezika (čiribirski mu drugi za rug pravijo), ki mi je rekel: „našega naroda je še mnogo nekde pod Turkom, in pripoveduje se v Zejanah pravlica, da so pred kakimi 700 leti od ondot semo prišli“. Ali bi ne bilo mogoče, da so jih Tartari iz Vlaške pripodili, ter da so iz Grobniškega polja, ki ni deleč, pobegnili, nekteri v Čičarijo, mnogo večí del pa v takrat še puste kraje okoli Čepiškega jezera.

J. V.

Kako naj se pišejo slovenske lastne imena?

Menda bo vsak pameten in pošten človek na to odgovoril: da s slovenskimi pismenkami. Če ima slovenski jezik svojo pisavo, je menda vendar naravno, da se pišejo slovenske imena po njegovi. In vendar, bodi Bogu milo! kako se spakujejo imena ne le po nemški pisavi temuč

blisk pod nebom in iskricice v električnem kolovratu. Blisk in pa ta luč sta si popolnoma podobna. Da elektrika sveti, to vedó ljudje že zdavnej; kdor je mačko gladil in je vidil iskricice iz dlake švigati, je že zdavnej vidil električno luč, čeravno ji ni vidil ne vzroka ne imena.

Da pa se po ogugani elektriki napravlja električni tok, postavimo, v kako kovino (Metall) ali oglje tako, da žari in sveti, to je znajdba novega časa, katero že več let poskušajo v Parizu in tudi drugod, da bi ž njo namesto lamp razsvitljevali mestne ulice ponoči; — al to bo težko mogoče, ker taka svečava bi bila draga, in za ulice tudi nepripravna zato, ker silna svetloba napravlja od druge strani tudi silno senco (temò).

Učeni prof. Miteis je ob kratkem popisal napravo električne luči v „Laib. Zeit.“, iz ktere posnamemo sledeče verstice.

Elektrika, ktera nam to luč prižiga, je tiste sorte elektrika, ki se imenuje elektrika po dotiki, to je, ako se v posodi, ki je napolnjena s rudninsko kislino, poredoma cinkova plošica na kotleno (kufreno) ali železno položi in cela skladovnica potem vkupaj stisne, da se tako plošica plošice dotikuje. Naravoslovcem je znano, da se ta dotiko-elektrika tudi Galvanika imenuje, ker je slavni laški dohtar Galvani prvi zapazil to elektriko; ko je oderto žabjo nogo na kotlen žebelj obesel in se z nožem žeblija in mesa dotaknil, se je žabji skok kerčiti začel.

Se vé da tisti naših bravcev, ki nimajo nobene naravoslovne vednosti, ne bojo popolnoma zapopadli, kako se iz take dotike različnih plošč napravijo luč in še drugi prikazki, pa saj toliko bojo sedaj vedili, s čim se je prižgala tista luč na gradu in zakaj je gorela in svetila.

Naprava, ki jo je ljubljanski magistrat na Dunaji za blizo 500 gold. kupil, da zamoremo sedaj kadar hočemo, z električno lučjo kjerkoli posvetiti, je zložena iz dveh poglavitnih obstojnih delov: v enem se dela električna moč, — drugi pa zapopada tisto stvar, katero električna moč vžge, da potem gori in se sveti. Uni del, kateri izbuja električno moč, je skladovnica, zložena iz 100 cinkovih in železnih plošč. V lončeni posodi je cilindriška cinkova plošica v štanjšano žvepljeno kislino vtopljen; v ti posodi je pa še druga ilovčna s hudo solitarjevo kislino napolnjena, v katero je železna plošica vtopljen. Cinkova plošica ene skladovnice je z železno ploščo druge skladovnice sklenjena in tako gré ta sklep od plošice do plošice skozi vseh 100.

V tem galvaniskem sklepu se napravlja električna moč ali električni ogenj, kateri se potem pelje v ogelj, da ga vžge in da goreti začne in tako se sveti. Oglje to pa je na posebno vižo iz 2 delov premoga in 1 dela koksa narejeno. Sta pa dva koščika oglja tako na ost privezana, da stojita eden nad drugim, se stiskata le s svojima koncom. Ker pa pod milim nebom oglje pogori, je naprava taka, da se spodnji ogel po špiralnem peresu in s posebno obtežo kviško potiskuje, tako, da sta si oglja vedno v dotiki in pa vedno v enaki daljavi narazen.

Kjer imajo posebno dobre take mašine, opravlja ura to redno pomikovanje oglja, in potem je tudi luč zmiraj enaka.

Da je pa svetloba večja, stoji zboknjeno zerkalo (Hohlspiegel) zraven, da pomnožuje svetlobo.

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje in konec.)

Sicer se nahaja semtertje po boljših hišah marsiktera lepa navada, da se zbirajo prijatli in se radujejo po svoje. Ptujca že tudi vzamejo v kolo družinskega veselja, pa to ne gré v prvi hip.

Mali mestni gojzdek „Stadtwäldchen“ je občinsko veseljšče pod milim nebom. Tu se zbira staro in mlado, možtvo in ženstvo in se raduje pod senco košatega drevja ali po tratnjah, okrog njih se pa razlagajo glasovi vsakterih otročjih igrač. Tu se nahajajo igrače vsake sorte za majhne in za — velike otroke. Vsi otroci, majhni kot veliki, pa zijajo po drugih, kako se igrajo, ako sami nimajo guncalice ali živega kolesa. Kar se tukaj vidi ljudi boljših stanov, se vozijo ali se pa dalje preč pod senco sprehajajo; krog igrač se pa zbirajo otročje lica, ki jim pravimo zijala. — Vidi se ljudem, da se radi sprehajajo pod prostim nebom kakor povsod. Zato se pa vidi tu vsake baže in korenine ljudi, in če si tudi sam, in če nič družega ne počneš kot da le ogleduješ zbrano množico in nje obraze in početje, imaš kratkočasnic dovolj pri vsaki stopinji.

Ne deleč od tega kraja, kjer se pogostoma razlega vesolja hrup, pa je tisti tihi kraj, kjer jenjajo vse burke posvetnega življenja. Koj gori za mestnim gojzdičkom in unkraj njega je lepo staro pokopališe. Tje so vrele na vernih duš dan cele trume iz vseh krajev naših mest; šli so obiskavat počivališa svojih rajnih, ki tamkej v miru počivajo pod senčno gomilo. Šel sem tudi jez ž njimi na pokopališe pogledat kakošen duh veje tam, kjer počiva cvetje prednih rodov. In glej, prijeten je kraj, rajsko ga obdaja mali gojzdič. Lepo stegnjeno, visoko in pa nizko vejasto drevje razpenja svoje žive veje čez ravnine in dolinice in čez kupce; pod njimi pa spi nekdanji tovarš naš, in počiva na svetem senčnem kraji, ko je duša stopila iz njegovega telesa in ga prepustila natornim močem, da ga v perst spremené. Milo je viditi lepe spominke po grobih, okoli njih pa čedno germoviče in šibke dolgoliste drevésa, ki raztegujejo svoje vejice tje čez gomile in čez znamenja: — je kakor da bi bil duh postavil spomin svojih željá, svojega hrepenjenja, ki ga je skrivno vleklo proti nebesom. Žlahni otroci naše matere zemlje stojé tamkaj na grobih v svoji lepoti, lepo zelené, se razširjajo eden proti drugemu ter si po vejicah pripovedujejo, kaj ti je doživelo truplo, ki jim zdaj daje podnožje in hrano v njih življenje; pravijo si, kake je bil ta človek mogočen, kako je uni gospodaril po svetu, se ni bal ne hudega viharja ne smertne tihote, — pravijo, da se je njegov duh vedil vsega polastiti, kar mu je moglo pomagati na višjo stopnjo; in zdaj ti zdihujejo nad njim: „zdaj počiva tukaj pod nami truplo tiste imenitne stvari Božjega stvarjenja, ki je obdelovala zemljo in vživala njene pridelke! Kje je pa zdaj tista neskončna moč njegova, ki je ž njo vodil strele z neba v zemljo? kam je prešla tista moč, ki mu je odperala poti prostega spoznanja na zemlji, ki ga je učila zapopasti Božje stvarjenje in ga postavila gospodarja močnejim natornim stvarém? Pač si šumljaje po vetru odgovarjajo vejice, pač si pripoveduje lističe čudeže, ki se ž njim godí — al njih jezik je nam še zlo nezapopadljiv; kar one menijo, tega ne zvé naše serce. Kar drevje, ki gleda proti soncu, nam povedati ne vé, učite nas upanje in véra, ki nam pravite, da je duh zapustil zemsko breme in da se je povzdignil višje k Bogu. — In drevó le gleda proti nebu in igra s svojimi vejicami in z lističem, ker človeških serčnih občutkov zapopasti ne more. Drevó ti ne dá spoznati na sebi družega občutka kot tega, da raste slabeje ali živeje, kakor ima več ali manj rodovitne persti pod nogami; duh človeški pa, ki ga je vodilo Božje stvarjenje po svojih skrivnih potih, naznanuje pri vsakterem narodu čudeže dušnega življenja; povsod, kjer le serčni občutki niso zaterti, se budí sladko upanje med narodi, ki jih je izrejevala gola natora, in je nastopila vera v neskončno Bitje, ki je vse vstvarilo in vse ohranjuje. Kdor bi zatajeval občutke, ki jih je Božje stvarjenje usadilo v serce narodov, bi mogel pokazati, kam dene perst svojo moč, ko ti pride iz človeka v drevje in v živali? Višej je duh, odločen za večno življenje, truplo pa tukaj med svojimi tovarši počiva. — Le naj rastejo drevesica tam okoli grobov, naj se dvigujejo kviško s svojimi verhovi, naj ti šeptajo nezapopadljive govore, da človeka,

ki pride tje, ne podere obup na tla, ampak da ga budí sladko šeptanje k premišljevanji tistega večnega Bitja, ki veléva, da raste drevó na grobu rajncega prijatla. Naj ga sprejme prijazna senca, naj razžene veter, ki po vejicah pihlja, temote serčnih ran, da se odpre dušno okó in pogleda dobrotljivega Stvarnika, ki vedno stvari iz smerti življenje, iz življenja pa smert, da se spomni človek, kako Bog vse modro uravnjuje in vodi svoje dela, kakor je Njemu ljubo.

Pa ni le kratkočasno na pokopališu, ki ga osenčuje drevje, tudi zdravju je prijetno. Drevje jemlje na-se, kar se dela iz gnjiljav, nezdravih in neprijetnih dišav; drevje raste iz tega, kar človeka morí, daje pa od sebe v zrak le, kar človeku dobro dé. Tukaj so kristijani in veselé se lepega senčnega pokopališa, ker imajo še toliko neoskrunjenega občutka, da nedolžnega drevja ne deržé za ajdovsko šégo. Kako pusto je nasproti tam, kjer po pokopališih gola siva perst gomile pokriva namesto lepo zelenih drevés, namesto senčnega gojzdiča, ki ti zakriva vnovič razmetano perst s svojo zeléno obleko; lahko bi rastle drevesa in se redile od tistih stvari, ki se napravljajo tam, kjer gnijejo trupla, pa so človeškemu zdravju sila škodljive. In če premislimo, da je človek, ki je ginjen močnih serčnih občutkov, bolj občutljiv in bolj podveržen vsakteri bolezni, je lahko spoznati, da je na pokopališih toliko bolj treba senčnega listonosnega drevja. Ne prašajmo: čigava šéga da je drevje saditi po pokopališih. Kdor ga je prvi sadil, tega je morebiti zgolj spomin k temu pripravil; hotel je imeti vedno veselega živega varha v spomin svojega upanja, ki nas sprejemlje tje unkraj groba. Ali je tudi ta človek vedil ali ne, da se zdravju prileže, — pa mi to vémo, da ga je treba in da se ne prileže le zdravju temuč tudi serčnim občutkom. — Lepe pokopališa se vidijo na Dunaji, tam je vse zeleno šibkih pokončnih cipres in žalujočih dolgolistnih drevés. Nar bolj mi je pa dopadlo pokopališe nad Dunajem na „Kahlenberg-u“. Imajo ga prav v lesu, da se od deleč ne vidi; še le ko zraven stopi, se zagledajo lepi spominki, ki komaj spod vejic gledajo, ravno kakor spomini kake imenitne dogodbe. Med drevjem: med bukvami in med hrasti si napravi marsikdo svoj grob, dokler še živí. Vidil sem ga, ki je z veseljem kazal na lep prostor v dolinici med dvéma hrastoma; tam si je dal postljati med drevesoma, ki pričate po svojih mogočnih deblih, da bote ostale dolgo dolgo časa njegova živa varha, da bote veselo rastle nad njegovo glavo in svojemu Stvarniku z vejicami po vetru igraje čast in hvalo prepevala, ko že ne bo duha ne sluha od človeka na svetu, ko bodo že tisti hvaležni otroci, ki so jih zapustili, davnej pozabili, kaj da je bil ranjki in kaj da so mu dolžni. — Ako bi pa mi hotli senčnate drevesa iz pokopališ poruvati, češ, niso kristijanske šége, bi mogli pač še mnogo drugih naših šeg izdreti, ki segajo v starodavne čase.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Celja 2. decembra. Na sv. Andreja je tukaj najimenitnejši sejm, ob katerem navadno snida se mnogo ljudi. (To leto je bil, zavaljo nedelje, preložen na ponedeljk). Ker pa je letos prednje dni namedlo bilo obilno snega ter zimiti jelo hudo, je menda neugodno vreme zadrževalo množino sejmarjev, da jih ni prišlo toliko sem, kolikor jih prihaja druge leta ob tej priliki. Vendar je bilo, razun domačih tergovcev, ptujih kramarjev in prodajavcov dovelj, malo pa kupca. Dopeljanega blaga je bilo tudi veliko, posebno pertenine, pavolnate in volnate robe, kožuhovine, usnjine itd. Živine ni bilo veliko na prodaj, ker zavaljo snega ni bilo mogoče, da bi se je bilo dosti prignalo; viditi je bilo celó malo goved, le nekoliko kónj. Poprodalo se ni veliko; spéčali so prodajavci le malo takega, kar na zimo je neobhodno potrebno ljudém: kajti cena je bila draga, dnarja pa manjka pavsod.

Zanimivo je gledati sedaj ob naših sejmih (in menda tudi po drugih krajih poleg železnice), da sejmarji privrejo

naglo in kupoma po železnici, pa tudi odrinejo hitro po njej. Pri nas, na priliko, je sejmišče rano pred sedmo uro še zlo prazno; po sedmih pripeljava hitrovlak iz Ljubljane polne vozove ljudi; ob pol dvanajstih dopoldne pa pritira vlak od Gradca in gornjih krajev tudi mnogo sejmarjev v Celje; — ti barantajo, prodajajo, kupujejo hitro; se okrepcajo hitro v gostivnicah, poserkajo hitro nekoliko letošnjega sladkega vinca, pa odrinejo spet po železnici hitro domú; na večer je sejmišče izpraznjeno kakor da bi bilo pometeno. Prav tako! Ljudjé si prihranijo sedaj veliko časa in dnarja, ki so ga drugekrati po sejmu trtili v kerčmah do terde noči. Saj je že davnej rekel nek moder angležk državnik, da „čas je dnar“. Ta izrek poterjuje se dan današnji očitno in djansko; blagor pa tudi ljudém, da so jeli spoznavati to zlato resnico! J. Š.

Iz Ljubljane. Slišali smo, da za tistih 2000 gold., ki so jih darovali presvitli cesar ubogim ljubljanskim, se je oglasilo 363 prošnikov in prošnic, pa marsikteri „šnopslar“ bi utegnil odleteti. — Gosp. Jož. Blaznik je ravno izdal v nemškem jeziku zemljokaz železnice med Ljubljano in Terstom (Karte der k. k. Staatseisenbahn zwischen Laibach und Triest). Mikavno je viditi, kako gré železnica iz Ljubljane in kako se vije, dokler ne pride v Terst; ker je tudi sedanja pot vélike teržaške ceste zaznamovana, je ta zemljokaz toliko znamenitniši. Izrisan je tudi veličanski zidani most poleg Barovnic, ki mu ga železnice našega cesarstva nimajo para; zaznamovani so tudi predori (Tunnele) po dolgosti in pa naraznost postaje do postaje (Station). Lično izrisani zemljokaz je posvečen prevzvišenemu gosp. deželnemu poglavarju grofu Chorinskemu. Cena mu je 1 fl. — Od več strani se terdi, da bo železnica med Terstom in Postojno kmalitako dodelana, da se bojo presv. Cesar s Česarico iz Tersta nazaj že po nji v Ljubljano pripeljali. Ne vémo: ali bo mogoče.

Novičar iz raznih krajev.

V vladnem dunajskem časniku „Oest. Corr.“ se bere sledeče: „Presv. Cesar so obletnico svojega nastopa avstrijskega vladarstva s posebno milostjo zaznamovati blagovolili. V lastnoročnem pismu iz Benedk 2. dan t. m. so namreč veléli, naj se 70 zavaljo velikega izdajstva in drugih hudodelstev zoper javni red obsojenim vsa kazen popolnoma odpustí in sekvestrecija čez premoženje naj neha za vse politične begúne brez vsega zadržka in razločka. Ob enem je bil tudi višji deželni poglavar na Laškem maršal Radecki pooblasten, da smé političnim begúnom tudi vprihodnje dovoljenja za povernitev v njih domovino deliti, ako za njo prosijo“. — Pravijo, da bode poslej imel nadvojvoda Albreht na Ogerskdm ravno tako oblast, kakoršno ima maršal Radecki na Laškem. — Sliši se tudi, da tista nova polajšava za popotnike po železnici, ki se je od 1. t. m. že začela v Pragi in po kateri popotnikom ni treba medpotoma popotnih listov kazati, ampak še le tam, kjer železnico zapusté, se bo na vseh železnicah začela že ob novem letu. — Po dunajskih novicah se bere, da so se pri banu Jelačiču nasledki nevarne bolezni (hudega persnega kerča) iznova tako povernili, da se je njegov adjutant na Dunaj po zdravnika dr. F. podal; še preden je pa adjutant na Dunaj prišel, je dospelo tje že telegrafno pismo, da ni več treba, da bi se dohtar v Zagreb podal. Ta preklic ima dvoje pomeniti: ali prav kaj slabega ali pa kaj veliko boljega. Ker nismo v „Zag. Nov.“ nič hudega brali, se nadjamo kmali veselejše novice. — Iz političnega ozira imamo danes važno novico povedati. Kar se še pred malo dnevi ni verjetno zdelo, je danes, kakor se od vseh strani sliši, že gotovo, namreč, da se bo v kratkem snidel spet vladni zbor, kateri bo v pretres in povravnavo vzel vse politične homatije, ki sedaj še na kljuki visijo, namreč rusovsko-turške, laške in pa neuenburške. Avstrijska in angleška vlada, ki